

PODNOŻEK (91) *sb m*

Pierwsze o oraz e jasne; -nożek; -nożk- (4), [-nóżk-].

sg N podnożek (19). ◇ *G* podnożka (6). ◇ *D* podnożkowi (6). ◇ *A* podnożek (16). ◇ *I* podnożkiem (40); [-ém], -em (1), -(e)m (39). ◇ *L* podnożku (1). ◇ *pl N* podnożkowie [Przen **a**] do znac. 1.] (1). ◇ *G* podnożk(o)w (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. To, na czym opierają się stopy (91) :

a. *Stoleczek, na którym spoczywają stopy siedzącego; scabellum Mymer¹, PolAnt, Vulg, Mącz, Calep, Cn; pedule Calep; scabile, scabillum, scamillum, scamnum, suppedaneum (89) : Scabellum. Fufzbenckleyn. Podnożek. Mymer¹ 36v; Scabellum, Málá ławká/ podnożek. Mącz 370b; Calep [768]a, 950b; Gdyż w texcie Hebreyskim nie łtoi ták prołto [...] hadom podnożek: ále [...] lahadam/ ad scabellum. CzechEp 170.*

Wyrażenie: »podnożek nog [czyich]« = scabellum pedum Vulg (2): Lecż oná pochwyćiwłzy podnożek nog fwych/ ćifnęłá nań Phil O4; WujNT Iac 2/3.

Przen (82) : Proch podnożká twoiego/ czemu wolność mamy Twych wftaw wftępować/ w ktorych żywot znamy? SzarzRyt B3v.

[Zwrot: »siedzieć na podnożku« = być wzgardzonym: Idż gdzie chcełz/ wżędzie kędykolwiek pánłtwo dobrze łtoi/ naydziełz że ztęy miáry dobrze łtoi/ iże dziełność/ cnotá/ rozum/ godność ma mieyłce: niegodność zásię śiedzi gdzieś ná podnóżku CerGór 43.]

a) *Ktoś pokonany, pognębiony, podporządkowany, wzgardzony [w tym: bibl. Ps 59/10, 109/1 i 131/7 oraz w nawiązaniach do tych wersetów (30)] (38) : idzmy co rychley ná ty miełcá y wnidzmy do przybytkow tych gdyż ye łobie ták obrał á położmy łie pokornye miáłto podnożkow przed nogi iego [ubi steterunt pedes eius Vulg Ps 131/7]. RejPs 199, 164v; Quisquiliae, [...] per translationem, podły/ zgárdzony/ niczemn i [.] ludźie/ podnożkowie/ łzarápátki/ łzaráńczá. Mącz 343c; ArtKanc D2v.*

podnożek u kogo (2): Mediastina opera fungi, Podnożkiem być v wżyłtkich/ do naypodleyłzych posług być. Mącz 213b; CzahTr D.

podnożek czyj [w tym: ai poss (2), G sb (1)] (3): Decret v Dawida naidze Iż go w gniewie Słóńcze zazdze [!] A bedże pod nogy yego Vczinion podnołskem yego RejKup Zv; Tákże ten łtan Kápłáńłki wyłoki ielt nád łtan Krolewłki/ że Cefárwowie/ Krolowie/ y wżyłcy Pánowie łwiátá tego łą podnożkiem łtanu Kápłáńłkiego. OrzRozm G4v, K.

Wyrażenie: »podnożek nog, nogam (nodze), pod nogi [czyich, czym, czyje (= bożych(-ym, -e))]« = scabellum pedum PolAnt, Vulg (17:6:3): MurzNT Matth 22/44; Moáb podnożek nog mych [calceamentum meum Vulg Ps 59/10] mnye łie sftánye wyecznye LubPs O5v; RZekł Pan ku Pánu moiemu łiądż ná práwicy moiey/ Aż podłożę łprzećiwniki podnożkiem nodze twoiey LubPs Z2v, Z2v; nieiłełście tedy łludzy/ przyáćiele/ ále nieprzyáćiele iego/ ktore Bog Oćiec niebiełski obiecał Synowi łwemu vtzynieć podnołłkiem nog iego. KrowObr 104; Leop Matth 22/44, Act 2/35, Hebr 1/13, 10/13; BibRadz Hebr 1/13; RejAp 92v; RejPos 229v, 231, 344v; RejPosWstaw [21²]v; CzechRozm 177, 180; Siądż mi po boku práwym/ Aż twé nieprzyáćioły złupioné ze zbroie/ Iáko inłzy podnożek

dam pod nogi twoie. *KochPs* 170; *WujNT* 5, *Matth* 22/44, *Mar* 12/36, *Luc* 20/43, *Act* 2/35, *Hebr* 1/13, 10/13; *SkarKaz* 243a; [*WujBib Ps* 109/1].

a) *Człowiek* (3) : trudno podnożkowi. Nie tám łtać gđzie mu Pánłkie rofkázuią nogi *KołakCath* B4.

podnożek czyj (1): Tedy áby wđzy [*Bóg*] iáko táko od tego zábieżał onemu złemu łprzećiwnikowi thych nędznych podnożkow łwoich/ pilnie ie s tego włzędzy vpominác á przełtrzegác raczy *RejPos* 333v.

Wyrażenie: »podnożek nog [*czyich* (= *bożych*)]« (1): Przyimi od podnożká nog twoich/ odpoddánego y naliżłzego kmiećiá twego/ od prochu łtop twoich/ ten pokłón. *SkarKaz* 160b.

b) *bibl. Ps* 98/5 i 131/7 oraz w *nawiązaniach do tych wersetów: rozumiany jako Arka przymierza lub Chrystus wcielony* (20) : *WujJud* 176v; A iż Pálmiłtá przez podnożek nie rozumie X. K. człowieczeńłtwá/ ktorego on z tąd dowodzi/ ále rozumie łkrzynię onę przymierza Bożego: to káždy w łowie Bożym ćwiczony pozna *CzechEp* 170, 170 [2 r.], 171.

podnożek czyj [*zawsze: G pron*] (4): A ták [...] wynołćie zwierzchność chwały páná bogá/ á połoćie łie pokornie przed podnołkiem iego ábowiem ći iełt od was tey czći godzień/ gdyłz iełt nád włłe ine nałwięłłe bołtwo iego *RejPs* 145v; *WujJud* 241v; Póđzmyłz tedy pod iego namiot vłubiony/ Y całuyemy podnożek iego poświęcony. A ty/ o pánie/ rácz wnidź do łwego pokóia/ W łzczęłną godzine rácz wnidź ty/ y Arká twoia. *KochPs* 195, 149.

Wyrażenie »podnożek nog [*czyich*]« = *scabellum pedum Vulg* (11): Włłyłcy chwálćie podnożek łwiętych ná włłem nog yego/ Iák Moizelz y Aaron oni łławni káplani *LubPs* Xv, dd2v; *Leop Ps* 98/5; Y ná ono miełce *Pf.98*. Chwalćie podnożek nog iego: ták mowi/ że żaden Ciáła Pánłkiego nie pożywa/ áż mu pierwey czełć y pokłónę vczyni *WujJud* 176v, 241v; napomina Prorok łud on Izráelłki/ áby przy oney łkrzyni [...] Páná Bogá łwego chwalili/ [...] á to gdy ták mowi: kłániayćie łię przy podnożku/ ábo przed ábo podle podnożká nog iego *CzechEp* 170, 169 [2 r.], 170; *PowodPr* 9; [*Przez podnożek nóg Pánłkich/ Cháldeyłki łłumácł/ kołćioł/ á Rabinowie łkrzynię przymierza rozumieią: Nałzy ciáło Pánłkie w ł. Sákrámenćie. WujBib* 620a].

c) *bibl. Ziemia* (*Is* 66/1 i w *nawiązaniach do tego wersetu*) (21) : Bo iełli ziemiá iełt człowieczeńłtwem/ iż iełt podnożkiem: á niebo zás/ będąć łtołicą/ czymże też wđzy v te^{go} Bogá będzie? *CzechEp* 171, 171.

Wyrażenia: »podnożek boży« (1): Ziemiá iełt/ powiáda [*łw. Augustyn*]/ podnożek Boży/ á tá ziemiá iełt Ciáło Páná Chriłtułowe/ ktore wźiáł z Máryey *WujJud* 241v.

»podnożek nog, nogom [*czyich, czyim* (= *bożych(-ym)*)]« = *scabellum pedum Vulg, PolAnt* (17:1): *KrowObr* 165v; TO mowi Pan: Niebo łtholec moy/ á ziemiá podnożek nog moich *Leop Is* 66/1, *Act* 7/49; *BibRadz Is* 66/1; Oto łłuchay Proroká wołáiącego: Iż niebo iełt łtolec Pánłki/ á ziemiá podnożek nogom iego. *RejAp* 46v, 180; *RejPos* 22v, 24, 78, 139v, 293v; *CzechEp* 171 [2 r.] 173, 284; *WujNT Matth* 5/36, *Act* 7/49; Nie godne to iełt ná ziemi miełce pánłtwá y zacnołći iego/ ciáłne ná ták wielkiego Páná/ v ktorego ziemiá iełt podnożkiem nog iego/ y obyuatele iey/ mowi Prorok/ v niego iáko mrowki y robaczkwie *SkarKaz* 244b.

d) *bibl. Arka przymierza* (2) :

Wyrażenie: »podnożek nog [czyich (= bożych)]« = *scabellum pedum Vulg, PolAnt (2): Leop Thren 2/1*; Vmyśliłem był sam budować Dom gdzieby odpoczywać miała Skrzynią przymierza Páńfkiego/ y dla podnożká nog Bogá nálzego *BibRadz 1.Par 28/2*.

b. *Pedał warsztatu tkackiego; insile (insilia) Calep, Cn; calcatoria Cn (1)* : Insile – Podnozek tkalski, zawiasa tkalska. *Calep 543a*; [Insilia Schemel Podnożek co tkacz robiąc depce *ArtNom L4v*].

c. *Podwyższenie, mównica (1)* : Anabathra – Schodek vel podnozek. *Scalae, pulpita, gradus superiores scansiles, aut instrumenta scabellorum, aut subsellia Calep 66a*.

2. [Podstawa kolumny:

Szereg: »basis albo podnożek«: Niedaleko [...] jest kolumna Pompeii, rzecz i cudna, i dziwna, bo basis albo podnożek, na którym stoi, jest wżwyż łokci szesnaście *RadzPodróż 182.*]

Synonimy: **1.a.** *stołeczek*; **b.** *zawiasa*; **c.** *schodek*.

Cf **PODNOŻE**, [**PODNOŻKA**]

SBU, MŚ